

“Maneres de ser, estar i participar”

Reflexions d'educadores socials entorn la participació d'infants i adolescents

Georgina Dezcallar, Vicky Laguía i Núria Curcoll
COOPERATIVA CIRCULA CULTURA

Reconèixer els drets de la infància i l'adolescència no és res nou. Reconèixer el dret dels infants i adolescents a prendre partit de les decisions que els afecten, tampoc. El territori català compta amb un llarg recorregut de fites en la creació i millora de polítiques, plans, espais i accions per tal de reconèixer-los com a ciutadans i ciutadanes del present i, per tant, de ple dret (Llei 14/2010, Pacte per la Infància a Catalunya 2013, el Consell Nacional de la Infància i Adolescència de Catalunya, entre moltes altres iniciatives nacionals i locals). Aquests avenços sovint es tradueixen en espais de participació per a infants i adolescents com poden ser els Consells d'Infància o d'Adolescència, entre altres formats. En aquest recorregut col·lectiu, educadores, tècniques, dinamitzadores, polítiques i investigadores avancem en moltes coses i en perdem de vista altres pel camí. La inclusió o el reconeixement de la diversitat en aquests espais és una d'aquestes coses que, de vegades, perdem de vista.

En aquest article, en tant que dones, joves, educadores socials i dinamitzadores de diversos tipus d'espais de participació infantil i adolescent, intentarem fer-nos preguntes per a reflexionar sobre com integrem en les dinàmiques

de treball les diferents maneres de ser i d'estar al món de cada infant o adolescent. I, sobretot, sobre com podem fer-ho millor. En aquest article, al parlar d'espais de participació infantil o adolescent, obrirem el ventall i ens referirem a aquells espais on es troben infants i/o adolescents de manera més o menys organitzada i formal, ja sigui per a abordar projectes de la seva ciutat o per a realitzar alguna activitat col·lectiva. Procurarem recollir com fomentem una participació conscient i responsable amb la diversitat des de la nostra pràctica professional i les nostres actituds.

I no és que vulguem posar de moda la diversitat, sinó que realment ens preocupa que dins d'aquests espais estiguem reduint “la infància o l'adolescència” a un “tot homogeni”. I és que si la societat adulta s'organitza de manera desigual travessada per eixos de poder com poden ser gènere, identitat sexual, religió, classe social, color de pell, país d'origen, capacitats cognitives o capacitats de mobilitat, els infants i adolescents també es relacionen segons aquests eixos de poder. Aleshores, si estem d'acord en que no són un “tot homogeni”, entendrem que cada persona tindrà maneres de participar diferents. I aquí és on hem de posar el focus.

Des de la nostra experiència, quan parlem de reconèixer la diversitat en els espais de participació hem pogut distingir tres dimensions de reflexió-acció. La primera, la nostra pròpia consciència com a educadores sobre les desigualtats entre les persones que formen part de l'espai. La segona, en el desplegament d'eines i recursos per treballar amb la diversitat. I la tercera, en l'acompanyament en els grups a prendre consciència i coresponsabilitats d'aquestes desigualtats.

Múltiples realitats socials

Com adaptem una sessió tenint en compte els eixos de poder possibles? Com pensem dinàmiques per no deixar-nos les diferents subjectivitats “fora”? Perquè una cosa és participar només amb la presència, ocupant un espai físic, i l'altra és participar agafant la paraula o la teva eina de comunicació i poder ser una mateixa; amb la pròpia manera d'expressar-se, exposant sense límits tot allò que s'és. Ja que no és el mateix haver viscut un procés migratori, que haver viscut tota la vida al barri; no és el mateix agafar la paraula en la teva llengua d'origen amb companyes del teu color de pell, que amb una llengua que no és la teva materna; tampoc no és el mateix que la teva família recolzi la teva

NÚRIA CURCOLL

participació a l'espai, o que no ho faci; ni és el mateix haver patit situacions d'assetjament escolar, que ser còmplice o assetjador/a.

En cap cas entenem la nostra pràctica com una "integració de la diversitat", ja que una definició clàssica de la integració diu quelcom com "incorporar-se o unir-se a un tot per formar part d'aquest" i, al nostre parer, tot-hom forma part de la societat pel simple fet de ser persona. No és

Arribades a aquest punt, quines eines despleguem per acostar-nos a incloure les diferents maneres de ser i d'estar al món? La nostra feina rau en reconèixer els possibles rols de poder que es donin i estar preparades per a treballar-los i portar-los al grup. La nostra feina ha de promoure activitats amb llenguatges inclusius, i ha de mostrar curiositat per l'altre, per exemple les cultures o tradicions no representades en èpoques on allò here-

<< Es tracta de veure la diversitat com una riquesa que nodreix el grup. >>

una qüestió de tolerància d'allò diferent dels altres, no; això no és suficient. Sinó que és veure la diversitat com una riquesa que nodreix el grup, els projectes i les decisions a prendre. Entenent-ho d'aquesta manera, que els espais de participació siguin inclusius passa per reconèixer totes les maneres de ser i de viure i fer-les espai. Passa per reconèixer que hi ha diferències entre nens i nenes a l'hora d'agafar la paraula o de relacionar-se. I passa per traslladar aquesta consciència tant al grup, com a totes les persones adultes que es relacionen i operen amb aquest.

tat del cristianisme pren molt espai en les escoles o instituts. Cal mostrar curiositat, perquè la diferència o la minoria prengui la paraula i expressi, potenciar allò invisibilitzat i donar-li espai. Quan preparem les sessions o les activitats i hem de treballar amb exemples, busquem aquells que fugen de l'heteronormativitat, de l'eurocentrisme o patriarcat.

Una de les eines que ens ajuden a acompanyar des d'aquí, és la del propi reconeixement del nostre poder adult, verbalitzant-lo; és a dir, reconèixer en els grups el poder que podem exercir sobre ells i que és tant present a la societat que ens

rodeja. Però no podem oblidar que hem de passar de la revisió a l'acció. Hem de tenir en compte que nosaltres som facilitadores, sostenim i donem impuls a les decisions d'infants i adolescents, però mai les manipulem ni instrumentalitzem. La primera passa per trencar amb l'adultcentrisme en aquests espais; és reconèixer el valor i el poder de l'infant i adolescent així com respectar les seves veus.

I parlem també d'acompanyar als nens i nenes a adquirir eines per a ser conscients d'aquests eixos de poder. No treballem per protegir els infants d'aquestes diferències o desigualtats, sinó que posem energies en facilitar-los eines i habilitats per prendre consciència i partit sobre les diferents realitats. Estem molt atentes a qualsevol expressió d'incomoditat o d'abús de poder i intentem deixar espai per parlar-ne. Fins i tot, busquem provocar el debat i fer-nos les preguntes pertinents en grup; què ens sorprèn? què està passant? qui pensa diferent?

Per concloure amb aquest espai de reflexió, som conscients que hem de deconstruir encara moltes estructures de poder. Des de l'equip d'educadores que som seguirem mirar-nos la ciutat des de la diversitat i les diferents realitats, les diverses capacitats cognitives, i seguirem acompanyant processos que reconeixen i inclouen totes les veus o mirades possibles.

Seguirem apostant per espais que vetllen per la promoció de drets, que aspiren a ser democràtics. Perquè, de no ser així, estariem sent còmplices de les desigualtats socials i les faríem reproduir a les generacions més joves.

Perquè, sinó, no estariem fent un espai transformador. Perquè visibilitzar-ho i treballar des d'altres lògiques, des del dret a viure plenament les identitat(s), és una qüestió política.